

Eesti Päevaleht 19.november 2019

TIINA TAMBAUM

Tallinna ülikooli Eesti demograafia keskuse teadur, haridusgerontoloog

Ka vanaema tunneks end veebis hästi

EAKAD vajavad IT-alast koolitamist, mitte kollitamist

2015. aastal oli Eestis 55-64-aastastest ehk vanemas tööeas inimestest iga kuues (16%) selline, kes polnud kunagi kasutanud arvutit ega internetti. Kümnest vanemaealisest kasutajast kuus (60%) hindas oma digioskusi halvaks. Taani ja Rootsi samad näitajad tunduvad e-riigist pärit eestlasele palju loogilisemad: vanuserühmas 55-64 oli seal mittekasutajaid 1% ja kehvade oskustega inimesi 30-40%.

Kahe aasta jooksul, 2013-2015 omandas uued oskused vaid 5% sellest suhteliselt noorest vanuserühmast, samal ajal kui oskused halvenesid 17%-l ja hääbusid olematuks 5%-l. Pole alust arvata, et nüüd, neli aastat hiljem oleks Eesti vanema elanikkonna digioskuste õppes silmanähtavalt positiivsem areng.

Kirjeldatud häbiväärse olukorra kohta saab tõdeda vaid üht: meil pole digioskuste õppimise süsteemi vanemas keskeas ja vanemas eas täiskasvanutele ning inimesed õpivad juhuslikult, kui üldse.

Ometi on digioskus 21. sajandil üldoskus, samaväärne näiteks emakeele- või arvutusoskusega.

Kampaaniate kahjulikkus

Julgen arvata, et Eesti vanemas keskeas ja vanemas eas täiskasvanute digiõppe süsteemitus on ka põhjus, miks tuleb iga paari aasta tagant korraldada IT-turvalisuse kampaaniaid. Sellele valdkonnale kampaania vormis lähenemine on kujundanud olukorra, kus IT-turvalisus on pea ainus teema digioskuste õppe laiast temaatikast, mida meediaväljaannetes regulaarselt kajastatakse.

Reklaamplakatid ei räägi, kuidas pensionieas Tiiut aitab bussi- või koduohutuse äpp, et Kairi digiteerib perekonna ajalugu või Tõnis naudib elu sõbrannaga, kellega tutvus Facebooki sõprade kaudu. Meil ei ole artikleid ja arutelusid, mis räägiks vanemaealistele interneti kasulikkusest, küll aga kahjulikkusest. Seetõttu laovad internetikauged inimesed vundamenti suhtumisele, et digioskused on võrreldavad demineerija omadega, mille

puhul amatöörlus on eluohtlik.

Kui meil oleks digioskuse kui 21. sajandi ühe üldoskuse omandamise süsteem ja tugistruktuur, õpetaksime internetis turvalist käitumist muude digioskustega integreeritult. Täpselt nagu liiklusõppes - seal ei ole eraldi kursust liiklusturvalisusest, vaid iga uue teema juures tuuakse esile ohud ja õige käitumine. Nii ei teki õppijal hirmu, vaid enesekindlus. Vastupidi vaadates: kui valdkonna õpe ise on juhuslik, siis on juhuslik ka valdkonna riskide õpetamine.

Kogukonnaõpe koolinoortelt eakatele

Kuidas võiks vanemas keskeas ja vanemas eas inimeste digipädevuste süsteemne arendamine välja näha? Olen seda valdkonda süvitsi uurinud ja näen vaid ühte arengusuunda - kogukonnaõpe, kuhu on kaasatud ka kohalikud koolinoored.

Sealjuures ei tohi libiseda mõttele, justkui millegi kasutamisoskus tähendaks automaatselt ka selle tegevuse juhendamise oskust. Kui paluda inimest, kes ei ole saanud juhendamiseks eriväljaõpet, teisele inimesele õpetada mõne äpi või veebikeskkonna kasutamist, siis läheb suure tõenäosusega käiku üks ja ainus juhendamisevõte - ettenäitamine. Õppijal, kellele ette näidatakse, pole vaja teha muud kui jälgida ja meelde jätta. Nii ei tohiks õpetada isegi last ja kohe kindlasti mitte vanemat inimest. Miks? Lausdemonstreerimine tekitab väga suure koormuse lühimälule ja tulemus pole muud kui oma õppimisvõimes pettumine. Saan kinnitada, et kõik internetikasutajad, sh lapsed ja noored, suudavad olla head juhendajad, kui nad enne saavad selleks lühikese väljaõppe. Samamoodi peavad noored veidi harjutama, kuidas selgitada riskikohti ja turvalist käitumist nii, et edaspidiseks ei peletaks õppija internetijulgust ja -uudishimu.

USA-s on koole, mis juba aastaid pakuvad kogukonna täiskasvanutele tasuta IT-konsultatsiooni. Uksed on avatud igal reedel kella kahest viieni ja laudade taga ei oota arvutiõpetajad, vaid vabatahtlikud kooliõpilased. On kindel aeg ja kindel koht ning luba esitada neid küsimusi, mille otsa inimene parasjagu takerdunud on. ●

LOE PIKEMALT: EPL.EE/ARVAMUS

"Kampaaniad laovad vundamenti suhtumisele, et digioskused on võrreldavad demineerija omadega, mille puhul amatöörlus on eluohtlik."